

ORGANISATION OF PRACTICAL WORK WITH STUDENTS OF "SOCIAL ACTIVITIES"

HRISTINA VASILEVA-KOLAROVA

PHD STUDENT AND LECTURER IN DEPARTMENT "SOCIAL WORK"
AT KONSTANTIN PRES LAVSKY – UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA

H.VASILEVA@MAIL.BG

ABSTRACT: THE PRACTICAL WORK IS ESSENTIAL FOR ALL STUDENTS BECAUSE IT IS AIMED AT THEIR COMPLEX PERSONAL DEVELOPMENT IN TERMS OF MASTERING SPECIFIC SKILLS AND COMPETENCIES, SUCH AS: MOTIVATION FOR IMPROVEMENT; SELF-REFLECTION; CREATIVE APPROACH TO THE REALIZATION OF PERSONAL AND SOCIAL PROBLEMS; PURSUIT OF PROFESSIONALISM; CRITICAL TO THE WORLD; KNOWLEDGE ABOUT THE SOCIETY AND THE UNIVERSE AS A WHOLE AND OTHERS. THROUGH PRACTICAL WORK, THEY BECOME MORE ACTIVE AND INTERESTED IN LEARNING SINCE THEY ARE GIVEN THE OPPORTUNITY TO APPLY WHAT THEY HAVE LEARNED FROM LECTURES. THIS WORK DETERMINES THEIR INDIVIDUAL PROSPERITY. AT THE SAME TIME IT IS AN INDICATOR OF THE DEVELOPMENT OF UNIVERSITY EDUCATION AND DIRECTIONS OF ITS DEVELOPMENT. IN THIS PAPER PRESENTS THE ORGANIZATION OF PRACTICAL WORK WITH STUDENTS IN "SOCIAL ACTIVITIES" IN KONSTANTIN PRES LAVSKY – UNIVERSITY OF SHUMEN.

KEY WORDS: PRACTICAL WORK, SCIENTIFIC WORK, STUDENT BOOK FOR PRACTICAL WORK, TEACHING PRACTICES, SUMMER PRACTICAL MODULE PROFESSIONAL PRACTICUM, INTERNSHIP, PRACTICAL STATE EXAM DIARY FOR STUDENT PRACTICE

Практическата работа е от изключителна важност за всички студенти поради това, че тя е насочена към тяхното комплексно личностно развитие от гледна точка на усвояване на конкретни умения и компетентности, например: мотивация за усъвършенстване; саморефлексия; творчески подход към реализиране на лични и обществени задачи; стремеж към висок професионализъм; критичност към света; знания за социума и вселената като цяло и др. Чрез практическата работа те стават по-активни и заинтересовани от обучението, тъй като им се дава възможност да прилагат на практика наученото от лекционните занятия.

Практическата работа детерминира техния индивидуален просперитет. В същото време тя е и индикатор за развитието на университетското образование и посоките на неговото развитие.

В контекста на написаното дотук, в настоящия материал се представя организацията на практическата работа със студентите от специалност „Социални дейности” в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски” – България.

Водене на студентска книжка за практическата работа на студентите

Студентската книжка за отразяване на учебната практика (по-нататък назовавана само „книжката”) е неотменима част от статута на студента от специалност „Социални дейности” в ШУ „Еп. К.Преславски”. Тя легитимира студента по време на практиките пред ръководителите на институции и представя обема от неговата практическа дейност за курса на обучение по специалността.

В края на IV-ти семестър книгката се заверява от Ръководителя на Катедра „Социални дейности” (по-долу назовавана само „катедрата”) при Педагогически Факултет на „Еп. К.Преславски” с подпис и печат на факултета

След завършването на всеки модул от практиките книгката се представя от студента за съхранение в катедрата до следващия модул практика. След преддипломния стаж се съхранява от дипломанта, който я представя заедно с дневника за отразяване на практиката пред Комисията по време на държавния практико-приложен изпит. На него не се допускат студенти без книжка, удостоверяваща реализиране на четирите вида практики: летен практически модул, професионален практикум (I и II ч.) и преддипломен стаж

По време на всеки вид практика, след приключване на определените му задания, студентът е длъжен да представи книгката за заверка пред ръководителя на институцията, като това става в присъствието на базовия ръководител или преподавателя, отговарящ за практиката. Вписването на институцията и броят часове отработени от студента става лично от ръководителя на институцията, който прави заверка с подпис и печат.

Часовете отработена практика не следва да са по-малко от тези, посочени в Инструкцията за студентските практики и стажове на Катедра „Социална работа”, но по желание на студента те могат да бъдат надвишени.

По време на държавния практико-приложен изпит, представяйки книгката и Дневника, студентът е длъжен да направи анализ на съотношението в часовете реализирана практика След полагаането на Държавния практико-приложен изпит книгката и дневникът остават на разположение на катедрата и се съхраняват не по-малко от 5 години

При прехвърляне в друго висше училище книгката и дневникът се предоставят на студента.

Основни положения за провеждането на учебните практики

Нормативните основания за провеждането на практиката са заложи в: Квалификационната характеристика на специалността; Учебния план на специалността „Социални дейности”; Правилник за структурата и организацията на учебния процес в Шуменски Университет „Еп.К.Преславски”.

Формите на практическо обучение са:

Форми на практиката	Хорариум	Мисия на практиката
Лятна практика -след завършен IV-ти семестър	90 ч.	Запознаване с работата на институции от системата на социалните дейности
Професионален практикум – след завършен IV-ти семестър	240 ч.	Изучаване на нормативното обезпечаване на социалните институции, функцио -налните задължения и деловия етикет на социалните работници, формиране на професионални качества.
Професионален практикум –през VII-ми семестър	120ч.	Изучаване на нормативното обезпечаване на социалните институции, функцио -налните задължения и деловия етикет на социалните работници, формиране на професионални качества. Усъвършенстване на аналитичните умения и професионално – значимите лични качества. Формиране на необходими комуникативни умения.
Преддипломен стаж –	600 ч.	Изпълняване на набор от професионални задачи свързани

през VIII-ми семестър

с квалификацията на социалния работник. Провеждане на социални изследвания, експерименти, наблюдения, тествания. Въвеждане на иновационни практики.

Целта на практическото обучение е въвеждане на студента в професионална среда под непосредственото ръководство на преподавателя.

Задачите на практическото обучение са:

- осигуряване на оптимални условия за създаване на плавен преход в процеса на обучение от теоретична социална работа към професионална практика;
- психологическа готовност и адаптация към реалностите в социалната сфера;
- формиране у студента на отношение към клиента, семейството и групата;
- наблюдателност, прецизиране, критичност в работата по конкретен случай и способност за бързо ориентиране в кризисни ситуации;
- идентификация на функциите на социалния работник

Критериите за оценяване на дейностите по време на практиките са:

- *Първо равнище* – „репродуктивно” пресъздаване използваните модели и методи;
- *Второ равнище* – „адаптиране” даваните образци в работата по конкретен случай;
- *Трето равнище* – „продуктивно” реализиране на модел за социална практика;
- *Четвърто равнище* – апробиране иновационни технологии и съчетаване методи на социална работа по собствена схема.

Същност на практическото обучение

1. Летен практически модул (след IV-ти семестър)

Предназначението му е: адаптиране на студента към реалната професионална дейност в социална институция; навлизане в същността на професионалната специализация; изграждане на модели за поведение на основата на собствен опит.

Целта му е насочена към включване в конкретна социална ситуация и осъществяване на практико-приложни модели на социална работа в реалната професионална среда.

По посока на определената цел **задачи:**

- създаване атмосфера за реална професионална дейност;
- пряко участие в реализацията на активни и пасивни модели и технологии социална работа;
- формиране на социални умения за слушане наблюдение, съветване, динамично интервю, задаване на въпроси, конкретизиране, интерпретация.

Професионална дейност на участниците в лятната практика:

Преподавателят разкрива основните специфики на социалната институция, като същевременно запознава с правата и задълженията по длъжностна характеристика на работното място. Той поставя основните задачи за изпълнение за периода на практиката.

Студентът консултира вариант на конкретна социална ситуация с базовия ръководител. Подбира техники и методика, максимално адекватна и активна за конкретния социален случай. Мотивира употребата на социалните техники и методи на социална работа.

Базовият ръководител уточнява конкретните компоненти на социалната ситуация – конкретен индивидуален случай и консултира студента по текущи задачи и проблеми;

Какви са критериите към студента през лятната практика?

Той трябва да познава и ползва методиките за работа с индивид и група. Самостоятелно да опознава, реализира и организира дейности в социалната работа. Също така самостоятелно трябва да може да определя модели, методи, техники и форми за работа с конкретен случай. В практическата си работа студентът следва да познава, подбира и ползва модели, методи, техники и форми за работа с конкретен случай

Оценката на студента се формира на основание успешно реализирани дейности по време на практиката, свързани с I-во и II-ро равнище.

2. Професионален практикум (след VI-ти семестър)

Предназначението на този практикум е активното включване на студента в разнообразни форми на социална работа в социална институция. В този период той трябва да осъществява конкретни, практически задачи в рамките на институцията.

Целта, която се преследва в този период е практическо реализиране на знанията и уменията придобити от студента до шести семестър в конкретна професионална среда на социална институция.

Задачите, които стоят през този практикум са:

- осигуряване на условия и умения за самостоятелно участие и реализация на конкретна социална ситуация;
- формиране готовност у студента за поемане на отговорности и задължения, свързани с пряка практическа професионална дейност и изграждане на компетенции;
- реализиране на индивидуално и фамилно консултиране;
- усъвършенстване на уменията за обобщаване, даване и получаване на обратна връзка;
- супервизия.

Професионална дейност на участниците в професионалния практикум:

Преподавателят следва да разкрива основните специфики на социалната институция и запознава с правата и задълженията по длъжностна характеристика на работното място, което предстои да се заеме от студента. Той поставя основните задачи за изпълнение по време на практиката и представя конкретни казуси за решаване в реалната обстановка на социалната институция.

Студентът основава своята практическа дейност върху придобитите знания, умения и социални техники, придобити по време на академичното обучение. Прави самооценка на ефективността и актуалността на предложените техники и методика. Той трябва да обобщава и анализира резултатите от наблюденията и непосредствено участва в работата по конкретната социална ситуация;

Базовият ръководител запознава студента във връзка с функционирането на социалната институция и по казусите, които решава. Той представя компонентите на социалната ситуация, свързана с конкретния казус и подпомага студента в реализацията на социалните дейности.

Критерии към студента по време на професионалния практикум са насочени към вземането от негова страна на решения и проява на оперативно, рационално и ефективно мислене. Той следва да анализира и аргументира подбора на използваните

модели и методи, като установява причините за отклонението от нормата и изготвя социална диагностика. В същото време студентът трябва да проявява толерантност и уважение към клиента.

Оценката на студента се формира на основа дейността му по време на професионалния практикум и отработената социална ситуация.

3.Професионален практикум (през VII-ми семестър)

Предназначението му е да се комбинира теоретичната подготовка с реалностите в професионалната практика с цел идентифициране мястото и значимостта на социалния работник в условията на реално време.

Цел: Студентът да решава конкретни професионални казуси, самостоятелно или с незначителна методическа помощ от страна на преподавателя и базовия ръководител, свързани със социалната институция.

Задачите, които се решават през този период са свързани с формиране на умения у студента да:

- поддържа оптимална активност у клиента и лична заинтересованост за решаване на проблема;
- предлага конструктивни, ефективни и рационални решения по конкретен случай;
- съобразява и оценява по същество сложността и комплицираността на дадена социална ситуация; борави с методи и техники на социална работа адаптирани към възрастовите и индивидуалните характеристики на клиента;
- общува и поддържа емоционален комфорт у клиента;
- работи с нормативната база;
- прилага техники за изработване и реализиране на планове и програми;
- реализира умения за идентифициране на ресурси и възможности със съдействие за разнообразяването им;
- изразява собствени мнения и впечатления;
- да разбира и се противопоставя дискриминация основана на бедност, работоспособност, етнос, религиозност и възраст.

Професионална дейност на участниците в професионалния практикум:

Преподавателят контролира и изисква точното спазване на план-графика за провеждане на практиката. Проверява и оценява нивото на теоретико-методическата подготовка на студентите и не допуска провеждане на практическа дейност от студент, който не е консултиран и инструктиран за действия по конкретен случай от базовия ръководител, и който няма изработена методика и готовност за среща с клиента. Студентът следва оживен това да осъществява супервизия.

Студентът участва пълноценно в професионалния практикуми получава консултации от страна на асистента и базовият ръководител, като ползва материално-техническата и методична база на социалната институция. Той работи с всички одобрени от МОН, МТСП и др. министерства програмни и нормативни документи за социализация, интеграция или корекционно-възпитателна работа в институцията. Професионално се асоциира в мултидисциплинарните екипи на социалната институция. Негово задължение е да опазва използваната материално-техническа база, документация и архив на социалната институция.

Базовият ръководител познава спецификата, изискванията и съответната форма на практика. Той е консултиран от преподавателя преди включване на студента в активна дейност в реално време. Изисква от студентите предварително да се запознаят

с наличните данни по конкретния случай, който ще се работи. Също така изисква от студента, на който предстои да решава социални казуси в рамките на социалната институция, предварително да представи подробна методика (планирани дейности). Осъществява цялостен контрол върху работата на студента.

Оценката на студента се формира на база изпълнение на задачите и изискванията към студента формулиране в настоящото указание.

4. Преддипломен стаж (през VIII семестър)

Предназначението на преддипломния стаж е включване на студента към реалната професионална работа и самостоятелно осъществяване на социален процес, на база придобитите знания и умения през време на четиригодишния курс на обучение по специалността „Социални дейности”.

Целта е самостоятелно осъществяване на модел за социална работа свързани сконкретни случаи от дадена социална институция. Изграждане на действащо работно взаимоотношение като планиран процес с очакван резултат.

Задачи, които произтичат от предначертаната цел са:

- разработване, организиране и провеждане на традиционен модел за социална работа с конкретен случай;
- използване и реализиране методи и техники за социална работа с конкретен случай;
- самостоятелен подбор на социални техники и методи за социална работа;
- самостоятелно построяване методиката на социалната работа с конкретен случай и подготвителният етап на „договаряне” с клиента;
- определяне и оптимално използване възможностите и ресурсите на социалните мрежи и връзки между системи с различна степен на активност и важност;
- формиране на асертивно поведение – отстояване на собствено мнение позиции, изключващо агресивност;

В контекста на просочената цел и задачи през този период *професионалната дейност на участниците в преддипломния стаж* са следните:

Преподавателят изработва и своевременно запознава студентите с изискванията и план-графика на преддипломния стаж и дава консултации в предварително регламентирано време и място. Той осъществява контакти между студентите и базовите ръководители. Осигурява възможност и материално-техническа база за реализиране на идеи, проекти на студентите и предоставя условия за изследователска работа на студента, във връзка с подготовката на дипломна работа.

Студентът разработва и предлага свои теоретико-приложни постановки за оптимизиране на процеса на интеграция и социализация в рамките на социалната институция. Той получава обективна информация и преценка за проведените от него действия от страна на ръководителя – преподавател и базов ръководител. Отговорен е за: точно явяване, присъствие и активно участие в практиката; предварително консултиране за определените му ангажименти с преподавателя и базовия ръководител.

Базовият ръководител следи за спазване на план-графика на стажанта и съобразява дейността си с основните изисквания на преподавателя относно практиката.

Провежда периодични консултации със студентите.

„Венецът” на практическата работа със студентите е полагаането на

Практико – приложен държавен изпит

Той включва:

- писмена разработка на методологическа парадигма за конкретен случай;
- устен изпит за доказване детайлното познаване на социалното законодателство;
- социалните техники и методите на социална работа (съобразно учебния план на специалността);
- представяне на Студентска книжка за отразяване на учебната практика и Дневник за студентската практика, порт-фолио със случаи, документация;
- решаване от студента на казуси от практически характер, поставени от комисията;

Комисията по провеждане на изпита включва: Хабилитиран преподавател (от направлението); Асистент / преподавател – отговорен за съответната база; Базов ръководител – от съответната база, където студентите са реализирали практики;

Оценката от изпита се формира комплексно, като средно аритметичен показател в резултат на оценките, получени от студента при: провеждането, анализирането и мотивирането при разработката на конкретния случай; детайлното познаване на нормативната база на социалните дейности.

Обективността на това оценяване се осигурява от приетите за този изпит критерии / равнища:

- *Първо равнище* – „репродуктивно” провеждане на индивидуален случай по готова схема, извеждане на доминантата и задачите в стандартна ситуация, с липсваща адекватност между цели, задачи и методи, несъобразяване с възрастови, индивидуални възможности на клиентите;
- *Второ равнище* – „продуктивно” провеждане на процеса на социализация и интеграция чрез обновена методологическа парадигма на организация, проектиране и реализация на моделите, като се поддържа оптимална активност у клиента и същевременно се защитават неговите същностни интереси;
- *Трето равнище* – „креативно” и ефективно отношение към процеса на социализация и интеграция, изразено в самостоятелно, оригинално извеждане на организацията, проектирането и методологическите модели, чрез предлагане на конструктивни и поливалентни решения, лична и адекватна интерпретация на утвърден социален модел, култура на общуването и поддържане на емоционален комфорт у клиентите.

Дневник за студентската практика

Той се води от студента в свободно избрана форма и вид на дневника (формат, вид на хартиения носител, аранжиране и т.н.). Представя се пред комисията за провеждане на държавен практико-приложен изпит заедно със студентската книжка за отразяване на реализираните от студента по време на следването практики.

Към студентите се предявяват следните **изисквания при вписване на различните видове практики:**

Летен практически модул след IV-ти семестър

- Данни за посетената институция: наименование, адрес, ръководител, контакти, телефон, факс, e-mail, ПК;
- Статут и функции на институцията;

- Структура на институцията, в която е реализирана практиката: отдел, сектор, дирекция, група и др.;
- Специфика на контингента, с който се работи;
- Наблюдение с определен обект;
- Описание на случаи, при които са използвани комуникативните умения: съветване, задаване на въпроси, конкретизиране, динамично интерпретиране на случаи и интервю;
- Резултати от наблюдението;
- Акумулирани позитиви от практиката;
- Препоръки на студента за повишаване ефективността на институционалната практика по наблюдавания проблем.

Професионален практикум след VI-ти семестър

- Данни за посетената институция: наименование, адрес, ръководител, контакти, телефон, факс, e-mail, ПК;
- Статут и функции на институцията;
- Структура на институцията, която е реализирана практиката: отдел, сектор, дирекция, група и др.;
- Видове дейности, реализирани от студента по време на практикума;
- Описание на проведено индивидуално и фамилно консултиране;
- Супервизия;
- Предпоставки и мотиви за извършване на дейностите;
- Резултати от извършените дейности;
- Трудности при извършване на дейностите;
- Знания, умения и компетенции за извършване на дейностите;
- Знания, умения и компетенции, придобити по време на лятната практика;
- Препоръки за повишаване ефективността на дейностите извършвани в институцията.

Професионален практикум след VII-ми семестър

- Данни за посетена институция: наименование, адрес, ръководител, контакти, телефон, факс, e-mail, ПК
- Статут и функции на институцията
- Място и значение на институцията в системата на социалните дейности в България
- Организационна структура на институцията
- Професионални позиции и квалификация на служителите от институцията;
- Анализ на дейността на социалния работник в рамките на общата дейност на институцията
- Видове социални услуги предлагани от институцията
- Услуги, реализирани от студента по време на професионалния практикум
- Нормативни документи и академични знания приложени от студента по време на практическата работа
- Описание на конкретни социални случаи, по който е работил студента
- Трудности при реализиране на професионалния практикум и описание на допълнителната помощ, чрез които са преодолени
- Знания, умения и компетенции, придобити по време на практиката

- Препоръки за повишаване ефективността на дейностите извършвани в институцията

Преддипломен стаж след VIII-ми семестър

- Данни за посетена институция: наименование, адрес, ръководител, контакти, телефон, факс, e-mail, ПК;
- Статут и функции на институцията
- Анализ на мрежата от този тип институции и обществената потребност от съществуването им в системата на социалните дейности в България:
- Нормативна база за функциониране на институцията: кодекси, закони, правилници, наредби, инструкции; международни правни документи отнасящи се към регламентацията на цялостната ѝ дейност;
- Вътрешноинституционални документи: стратегии, планове, индивидуални планове, длъжностни характеристики, досиета, правилници, етични кодекси, функционални характеристики на служителите, задължителна документация, характерен документооборот и др;
- Организационна структура на институцията: звена, отдели, сектори и др., вътрешноведомствена комуникация между тях, предназначението им при реализиране мисията на институцията;
- Връзки и взаимодействия на институцията с други институции в национален и наднационален мащаб;
- Роля на неправителствени организации при развитието на институцията и реализирането на конкретни социални дейности;
- Проекти и програми, по които работи институцията;
- Място и функционални задължения на социалния работник в професионалната структура на институцията;
- Социален анализ на контингента от населението, с който работи институцията;
- Описание на конкретните дейности извършвани от студента по време на преддипломния стаж;
- Резултати от реализираните дейности;
- Социално изследване, реализирано от студента в рамките на институцията;
- Трудности при извършване на дейностите; методи, средства и допълнителна помощ, чрез които са преодолен;
- Академични знания, умения и компетенции приложени при реализиране на преддипломния стаж;
- Знания, умения и компетенции, придобити по време на практиката;
 - Иновационни социални технологии по отношение повишаване качеството и ефективността на дейностите реализирани както в институцията и в цялостната организация на социалните дейности в България.

В края на всеки доклад базовият ръководител и студентът се подписват. Данните от доклада трябва да съвпадат със заверката от студентската книжка за отразяване практиките на студента.

Към доклада могат да се приложат: рекламни материали от институцията, в която се е провеждала практиката, аудио, видео фото материали, специфични за институцията образци от документооборота, екземпляри от художествено творчество на контингента, с който е работено и т.н.

Задължително е представяне на анкетните карти и анализ на социалното изследване проведено от студента по време на преддипломния стаж.

Студент, който не е представил Дневник за проведените практики не може не се бъде допуснат до държавен практико-приложен изпит.

В заключение може да се изтъкне, че практическата работа със студентите от специалност „Социални дейности” е свързано с разбирането, че развитието на всяко общество е свързано със стремежа за постигане на по-високи постижения във всяка негова сфера, което прави стремежът на студентите и техните преподаватели изключително устремени в реализирането на висококачествен продукт, който да задоволи нуждите на обществото. По време на тази практическа дейност усилията са насочени към реализиране визията на Шуменски университет за високо научно развитие на студентите и реализиране на основните принципи на университетската идея, свързани с тяхната успешна реализация, предаване на научни традиции и създаване на модели на професионално поведение. Осигуряване на качествено образование (с формиране на високообразовани личности, отличаващи се с висок професионализъм, култура, социална активност и чувствителност). Достигане високи нива на конкурентоспособност и разпознаваемост в европейското образователно пространство (с осигуряване на адаптивност към бързо променящата се среда) и

повишаването на ефективността и резултатността на провежданата практическа и развойна дейност в полза на обществото.